

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka

Jazykový a slohový rozbor vybraného textu (množiny
textů)

(Linguistic and stylistic analysis of a selected text)

Vedoucí práce: doc. Mgr. Robert Adam, Ph.D.

Autorka práce: Klára Ježková

Vrchovany 16, Doksy 47201

B ČJ-NJ

prezenční

Rok dokončení práce: 2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

Prohlašuji, že odevzdaná elektronická verze BP je identická s její tištěnou podobou.

Ve Vrchovanech

21. 6. 2013

.....

Klára Ježková

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování
doc. Mgr. Robert Adam, Ph.D. za jeho cenné rady
a trpělivost při vedení mé bakalářské práce.

.....

Klára Ježková

Obsah

1	<u>Úvod</u>	2
2	<u>Text k rozboru</u>	3
3	<u>Rozbor syntaktický</u>	8
3.1	<u>Rozbor souvětí</u>	8
3.2	<u>Větný rozbor – závislostní syntax</u>	12
3.3	<u>Větný rozbor – valenční syntax</u>	17
4	<u>Rozbor lexikální</u>	19
4.1	<u>Z hlediska frekvence užití</u>	19
4.2	<u>Podle příslušnosti k jazykovým útvarům národního jazyka</u>	19
4.3	<u>Z hlediska příslušnosti ke stylovým vrstvám</u>	19
4.4	<u>Podle původu slova</u>	20
4.5	<u>Podle citového zabarvení</u>	21
4.6	<u>Nová vs. zastaralá slova</u>	21
4.7	<u>Slovotvorný rozbor</u>	22
5	<u>Rozbor morfologický</u>	27
6	<u>Rozbor zvukové a grafické stránky jazyka</u>	33
7	<u>Pragmatika</u>	36
8	<u>Rozbor stylistický</u>	37
9	<u>Závěr</u>	39
10	<u>Použitá literatura</u>	41
11	<u>Resumé</u>	42
12	<u>Summary</u>	43
13	<u>Klíčová slova</u>	44

1 Úvod

Tato bakalářská práce se bude zabývat rozbořem textu s názvem „Kdo neskáče, není Češka. Hop, hop, hop aneb jak fandí ženy“. Rozbor bude postupovat od vyšších vrstev jazyka k nižším, tedy od syntaktického rozboru přes lexikální, morfologický k rozboru zvukové a grafické stránky jazyka. Další část se bude zabývat rozbořem pragmatickým a poslední část se bude zabývat rozbořem stylistickým, ve kterém se využijí poznatky z předchozích rozborů.

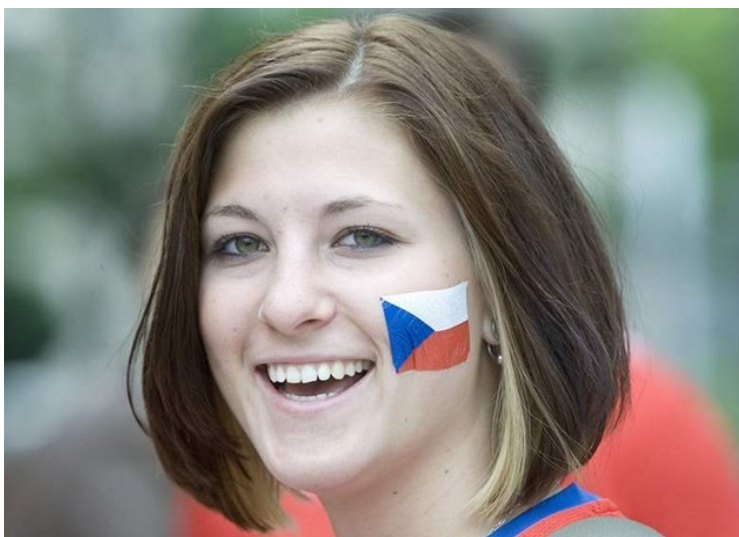
V rozboru syntaktickém bude práce rozebírat některá souvětí a některé věty, ty z hlediska závislostní i valenční syntaxe. Lexikální rozbor se bude zabývat slovní zásobou z hlediska frekvence užití, podle příslušnosti k jazykovým útvarům národního jazyka, z hlediska příslušnosti ke stylovým vrstvám, podle původu slova, podle citového zabarvení a podle dobového zařazení slova. K lexikálnímu rozboru se řadí i slovtvorba. Morfologický rozbor se bude zabývat rozbořem slovních druhů a stavbou slova. V rozboru fonetickém se jednotlivé hlásky zařadí do hláskového systému a z hlediska grafické stránky se zkoumá pravopis. Pragmatika se bude zabývat záměrem autorky a působením textu na čtenáře. A stylistický rozbor se bude zabývat zařazením textu k funkčním stylům.

2 Text k rozboru

Kdo neskáče, není Češka. Hop, hop, hop aneb jak fandí ženy

7. června 2012 2:58

Před víkendem vypukne svátek pro všechny fanoušky fotbalu - mistrovství Evropy. Jestli si myslíte, že tohle je čistě pánská záležitost, jste vedle. Je dost žen, které mají v programu zatrháno, kdy hrají naši, a v tu dobu budou pevně přikované před obrazovkou.

*Že fotbal není nic pro ženy? Kdepak, i ony dovedou od srdce fandit. (Ilustrační snímek) |
foto: Vasily Fedosenko*

Představte si, že by v pátek čeští fotbalisté nastoupili na trávník polského vratislavského stadionu, rozhlédli se kolem a spatřili ochozy plné fanynek. Muži by maximálně v útrokách otáčeli klobásy na grilu a rozlévali po dvojkách vína. Atmosféra zápasu by připomínala koncert rockových hvězd, možná by na postranní čáru po pár vsítných gólech dopadlo i pár podprsenek.

My ženy jsme totiž emotivní, dokážeme se nechat strhnout atmosférou, umíme pořádně zařvat (popřípadě slušně zaječet). Na ochozech by se jásalo, zpívalo a tančilo. Navíc na rozdíl od mužů, kteří hodnotí jen sportovní výkony hráčů, od nás získávají plusové body i za to, jak vypadají.

A věřím, že samotné fotbalisty hrající před několikatisícovým davem ženských by hnalo jejich superego k neuvěřitelným výkonům. Možná by se pak prokopali i blíž k finále, které je teď v kategorii sci-fi.

Přijde vám podobný zápas jako bláznivá fikce? Svět fotbalu už ho ale zažil. Loni v září na stadionu tureckého klubu Fenerbahce povzbuzovalo domácí 41 000 žen a dětí, které měly vstup na stadion zadarmo poté, co jejich manželé a tátové na těch předchozích vyváděli tak, že tamější fotbalová asociace rozhodla, že jim zakáže vstup na několik zápasů. Temperamentní Turky v ochozech nahradily ženy, dokonce fandily i sedmdesátileté babičky s šátky na hlavách. Všechno proběhlo v klidu, bez konfliktů.

Lidová zábava

Ale vraťme se z jihovýchodní Evropy zpátky domů. V české kotlině je takřka nemožné, aby žena zůstala fotbalem nepolíbená. Každá víska s patnácti chalupami má fotbalové hřiště nebo něco, co ho alespoň vzdáleně připomíná, kde místní chasníci hrají bago a o víkendech bojují o titul v pralesní lize. Fotbal je lidová zábava, není to sport limitovaný vybavením, prostorem, financemi jako tenis nebo hokej.

Vyrůstala jsem v okrajové části Písku zvané Hradiště. Zdejší fotbalový klub měl nejen mužské áčko a béčko, ale dokonce i céčko! Tolik týmů nemá Sparta ani Slavia. Pravda, zatímco ony hrají nejvyšší soutěže, na Hradišti se kope od 1. A třídy až po 4. třídu okresního přeboru - to je právě ten prales. Na druhou stranu na těchhle vesnických zápasech, kde si z dřevěných laviček občas odnesete v sedací partii památku, je větší sranda než na tribunách stadionu.

Fotbal za Hradiště hrál můj brácha, moji kamarádi i můj přítel. S kamarádkami jsme chodily poctivě fandit na důležitá derby typu Hradiště - Putim, po zápasech jsme se přesunuli slavit do místního bufetu, vyvrcholením sezony byla samozřejmě dokopná.

Je jasné, že v zemi, kde každý druhý chlap je fotbalista (jedno, jakou soutěž hraje, a jedno, že kopačky už léta leží na dně botníku), tak ženy žijící s nimi - ať jako partnerky nebo dcery - plus minus fotbalu rozumějí a víc nebo míň náruživě mu i fandí. Tulem když se vám pak ještě narodí syn, který časem začne žadonit, že by chtěl hrát fotbal. Znáte náruživějšího fanouška než mámu na zápasech přípravky, kde se jejímu potomkovi podaří přeběhnout minihřiště a vsítit gól?

Fotbal i pokec

Od žen se očekává, že jsou to křehká stvoření, kterým nadávání nesluší. Jestli nesnesete,

když žena mluví sprostě, vezměte si na zápas raději špunty do uší. Opravdová fanynka si umí ulevit hodně peprným slovníkem, navíc, co by to bylo za zápas, ve kterém nepošlete párkrát rozhodčího kamsi?

Ty špunty se vám navíc budou hodit i v případě, že vy muž vyžadujete plnou soustředěnost na zápas. To bohužel my ženy nezvládáme. Fotbal je fajn, když se na hřišti něco děje, ale jakmile se ta hra táhne, radši pokecáme s kamarádkami. Náš mozek levou zadní zvládá v jednu chvíli pobrat, kde je zrovna míč na hřišti, stejně jako to, proč Andrea včera hodila po manželovi talíř...

A zapomeňte i na nejhorší klišé, že ženy fotbalu nerozumějí a zajímá je jen okukování fotbalistů. Znam dost majitelek chromozomů XX, které vám na povel vyjmenují sestavu Chelsea a přidají i tipy na výsledky jednotlivých zápasů našich na Euru.

Takže dámy, kdo neskáče, není Češka, hop, hop, hop!

Co říkají známé ženy o fotbale:

Hana Dvorská, kaskadérka a trenérka: "Fotbal umím hrát jen placírkou a nikdo se mi tam nesmí motat"

Naprosto rozumím, proč ti kluci-fotbalisti do toho míče čutají. Hraje se většinou venku, s partou stejně smýšlejících kamarádů, na konci hry je jasný, kdo je vítěz, můžeš se ukázat před holkama, a když dáš gól, tak jsi velký hrdina. Fotbal je mi sympatický i proto, že ráda běhám a ti kluci tam toho po hřišti naběhají taky hodně. Pravidelně ale fotbal nesleduji, jen když hraje náš národ'ák důležitý zápas. Zajdu s kamarády do oblíbeného podniku a podívám se na to na plátně. Všichni kolem mě fandí jak blázni a já si tu atmosféru hezky v klidu vychutnávám."

Věra Špinarová, zpěvačka: "Jakmile se prodlužuje nebo jsou penalty, jsem zralá na infarkt"

Od pátku si určitě nenechám ujít jediný zápas našeho národ'áku. Jakmile hrajou naši, jde všechno ostatní stranou. Jsem natěšená, je to pro mě svátek. Fandění prožívám, držím palce a ty fotbalový kluky obdivuju. Nemám ráda, když někdo poučuje a komentuje každou akci, přitom kdyby ho na ten trávník postavili, ani ho nepřeběhne. A jakmile se prodlužuje nebo jsou penalty, jsem zralá na infarkt. K fotbalu jsem se dostala díky tatínkovi. Hrával za Pohořelice u Brna, bral mě s sebou, doma jsme v rádiu poslouchali přenosy ligových i reprezentačních zápasů. Nikdy mu nesměl uniknout žádný zápas a já to po něm podědila."

Markéta Haindlová, předsedkyně Odvolací a revizní komise FA ČR: "Jako fanynka jsem spíš klidná, rozhodně na stadionu netrhám měřiče decibelů"

Fotbal mám ráda odmala. Baví mě na něm ta atmosféra - vyrazíte na stadion, kde se potkáte s fanoušky, bavíte se, prožíváte spolu občas neuvěřitelné emoce a na hodinu a půl uniknete od všech starostí. Od té doby, co pracuji pro Českomoravský fotbalový svaz, jsem nevynechala jediné utkání národ'áku, byť to bylo "jen" přípravné. Jako fanynka jsem spíš klidná, rozhodně na stadionu netrhám měřiče decibelů. Ani ze své pozice si to nesmím dovolit, fotbalová právnička, která nadává jak dlaždič nebo na tribuně sedí s pomalovaným obličejem - to nejde dohromady.

Hana Robinson, zpěvačka: "Kochejme se vypracovanými těly fotbalistů"

Fotbal je coby týmový sport pro mne zbytečně komplikovaný. Kde si na tenisovém dvorci hrají dva borci, na travnatém hřišti to jimi jen sviští. Nevím, kterého si dříve všimnout, i když mi je jasné, že nejlépe toho s míčem. Na druhou stranu: proč si právě těch 22 mladých, urostlých a bohatých mužů neužít? Dámy, Euro je za dveřmi, a tak vám i sobě radím: svému vyvolenému nakupme dost piva, sobě vychladíme dobré bílé a utkání sledujme s nepředstíraným zájmem. Partnera tím překvapíme i potěšíme. Kochejme se vypracovanými těly fotbalistů,

vygooglujme si, kde bydlí, s kým chodí, kolik měří a jak jsou bohatí. Většina bude. Přivřeme oči a představujme si, že můžeme mít, kterého chceme, nemusíme řešit nedoplatek za elektřinu. Uvidíte, že pak vás to mistrovství začne i bavit.

Autor: [Kristina Komůrková](#)

Zdroj: http://ona.idnes.cz/jak-fandi-zeny-0f2-/styl.aspx?c=A120606_112123_styl_job

3 Rozbor syntaktický

Tento text obsahuje jak věty, tak souvětí, převažují však souvětí. Souvětí a věta uvozující výpovědi známých žen nejsou ukončeny tečkou, protože jsou použity jako nadpis. Velmi zvláštní je hlavní nadpis. Část „Hop, hop, hop aneb jak fandí ženy“ je neobvyklá. Pokud to autorka takto rozdělila s nějakým záměrem, pak měla „jak“ napsat s velkým písmem. Myslím však, že lepší by bylo „Kdo neskáče, není Češka, hop, hop, hop aneb Jak fandí ženy“, stejně jako je to v závěru textu.

V části syntaktického rozboru provedu rozbor několika souvětí a několika jednoduchých vět. Jednoduché věty rozeberu z hlediska závislostní i valenční syntaxe.

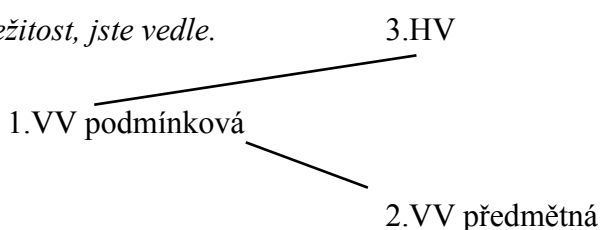
3.1 Rozbor souvětí

Souvětí je těsné spojení vět ve významově-gramatický textový celek. (Čeština – řeč a jazyk: 369) Souvětí se dělí na souvětí souřadná (parataxe) a souvětí podřadná (hypotaxe). V souvětí souřadném *se žádná z vět nezačleňuje do jiné věty jako její větný člen* (Příruční mluvnice češtiny: 555). Věty mají mezi sebou *významové vztahy koordinace nebo determinace, které jsou vyjadřovány syndeticky (pomocí spojovacích výrazů) nebo asyndeticky (bez spojovacích výrazů)*. (Čeština – řeč a jazyk: 369) Mezi souřadná koordinací souvětí patří souvětí slučovací, stupňovací, odporovací a vylučovací a mezi determinací souvětí důsledkové, důvodové a vysvětlovací.

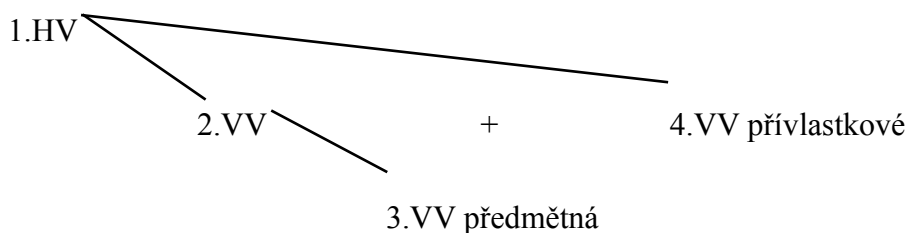
V souvětí podřadném *se jedna věta začleňuje do jiné věty jako její větný člen*. (Příruční mluvnice češtiny: 555) Jde tedy o spojení věty hlavní (nezačleněné) a věty vedlejší (začleněné). Vedlejší věty jsou shodné s větnými členy (tedy podmětne, přísudkové, přívlastkové, ...).

Rozbory:

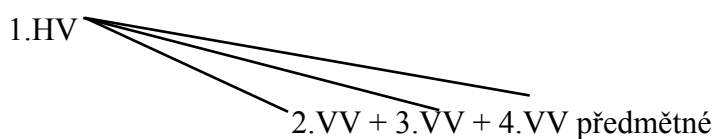
Jestli si myslíte, že tohle je čistě pánská záležitost, jste vedle.

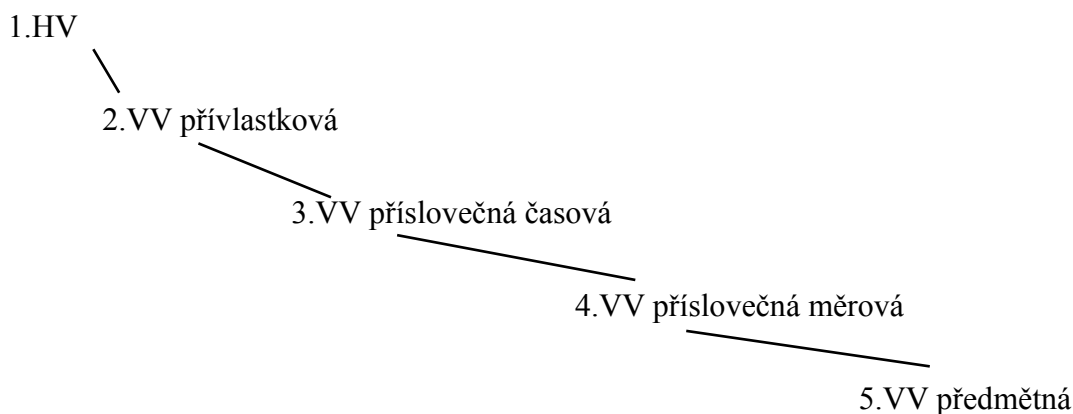
Je dost žen, které mají v programu zahráno, kdy hrají naši, a v tu dobu budou pevně přikované před obrazovkou.

Představte si, že by v pátek čeští fotbalisté nastoupili na trávník polského vrtislavského stadionu, rozhlédli se kolem a spatřili ochozy plné fanynek.

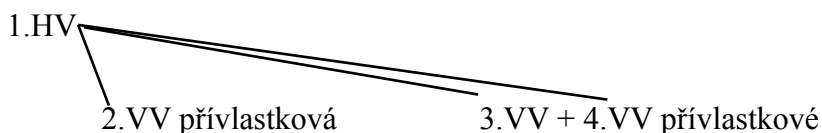
Loni v září na stadionu tureckého klubu Fenerbahce povzbuzovalo domácí 41 000 žen a dětí, které měly vstup na stadion zadarmo poté, co jejich manželé a tátové na těch předchozích vyváděli tak, že tamější fotbalová asociace rozhodla, že jim zakáže vstup na několik zápasů.

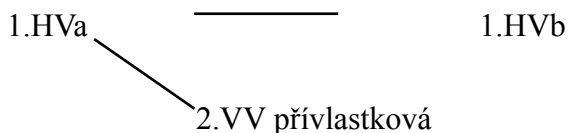
Temperamentní Turky v ochozech nahradily ženy, dokonce fandily i sedmdesátileté babičky s šátky na hlavách.

1.HV (poměr stupňovací) 2.HV

Každá víska s patnácti chalupami má fotbalové hřiště nebo něco, co ho alespoň vzdáleně připomíná, kde místní chasníci hrávají bago a o víkendech bojují o titul v pralesní lize.

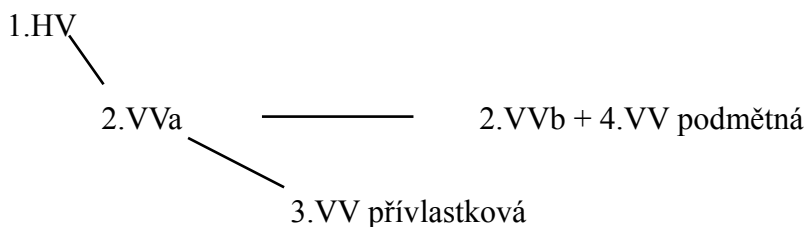

Na druhou stranu na těchhle vesnických zápasech, kde si z dřevěných laviček občas odnesete v sedací partii památku, je větší sranda než na tribunách stadionu.

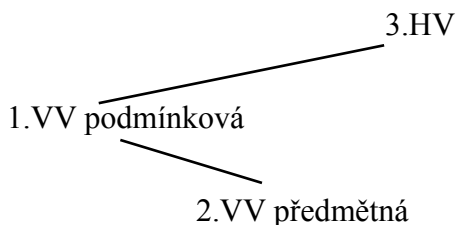

Je jasné, že v zemi, kde každý druhý chlap je fotbalista (jedno, jakou soutěž hraje, a jedno, že kopačky už léta leží na dně botníku), tak ženy žijící s nimi - ať jako partnerky nebo dcery - plus minus fotbalu rozumějí a víc nebo míň náruživě mu i fandí.

Tato věta je zvláště složená, podle mého názoru by měla znít: „Je jasné, že v zemi, kde každý druhý chlap je fotbalista, ženy žijící s ním – ať jako partnerky nebo dcery – plus minus fotbalu rozumějí a víc nebo míň náruživě mu i fandí.“ Slovo „tak“ je zde nadbytečné a spojení „žijící s nimi“ se vztahuje ke slovu „chlap“, které je v jednotném čísle, proto si myslím, že by i zájmeno mělo být v jednotném čísle. Rozbor souvětí by tedy vypadal takto:

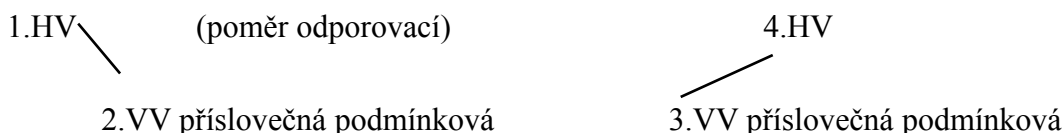

Jestli nesnesete, když žena mluví sprostě, vezměte si na zápas raději špunty do uší.

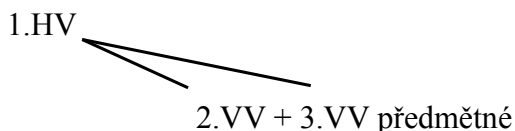

Fotbal je fajn, když se na hřišti něco děje, ale jakmile se ta hra táhne, radši pokecáme

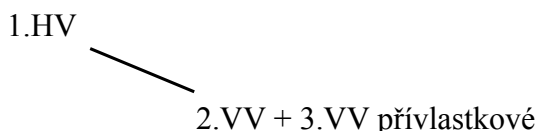
s kamarádkami.

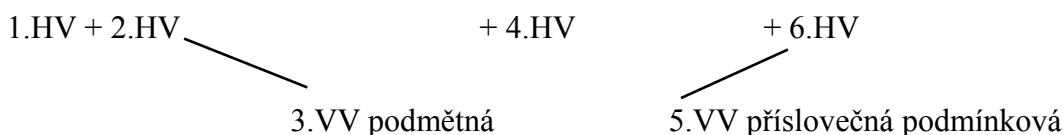
Náš mozek levou zadní zvládá v jednu chvíli pobrat, kde je zrovna míč na hřišti, stejně jako to, proč Andrea včera hodila po manželovi talíř...

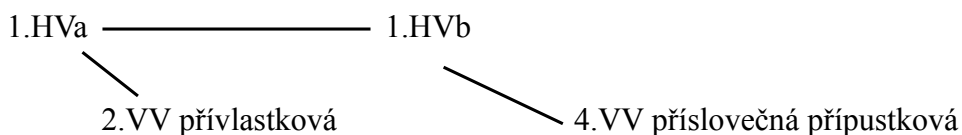
A zapomeňte i na nejhorší klišé, že ženy fotbalu nerozumějí a zajímá je jen okukování fotbalistů.

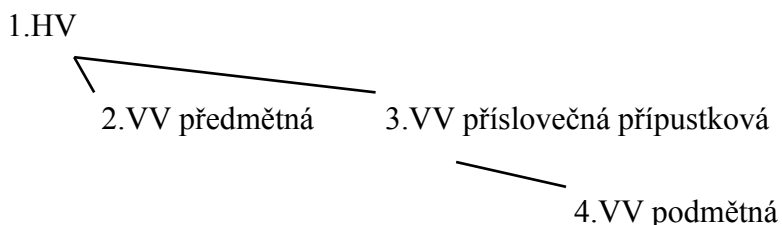
Hraje se většinou venku, s partou stejně smýšlejících kamarádů, na konci hry je jasný, kdo je vítěz, můžeš se ukázat před holkama, a když dáš gól, tak jsi velký hrdina.

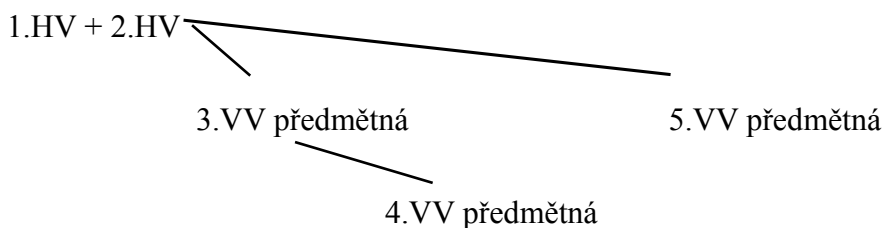
Od té doby, co pracuji pro Českomoravský fotbalový svaz, jsem nevynechala jediné utkání národáku, byť to bylo "jen" přípravné.

Nevím, kterého si dříve všímat, i když mi je jasné, že nejlépe toho s míčem.

Přivřeme oči a představujme si, že můžeme mít, kterého chceme, nemusíme řešit nedoplatek za elektřinu.

Většina souvětí v tomto článku je složena minimálně ze tří vět, ale objevuje se zde i několik souvětí ze dvou vět. Převažují souvětí podřadná. Z vedlejších vět převažují věty předmětné a přívlastkové, dále se objevují i různé druhy vět příslovečných a věty podmětné. Mimo souvětí podřadná obsahuje článek i souvětí souřadná.

3.2 Větný rozbor – závislostní syntax

V závislostní syntaxi jsou základními větnými členy podmět (subjekt) a přísudek (predikát). *Podmět je člen predikační dvojice mluvnicky nezávislý, o němž se přísudkem něco tvrdí.* (Čeština – řeč a jazyk: 307) Může být nevyjádřený, a to v případě, že by jím bylo osobní zájmeno, a může být také nulový. *Přísudek je v dvojčlenné větě závislý člen predikační dvojice, jímž se tvrdí něco o podmětu.* (Čeština – řeč a jazyk: 307) Může být slovesný (jednoduchý, složený a souslovný) nebo slovesně-jmenný. Podmět a přísudek se shodují v čísle a rodě. Pokud je věta složena pouze z podmětu a přísudku, jedná se o větu jednoduchou holou. Jednoduchá věta může být také rozvíta dalšími větnými členy.

Přísudek může být vazebně doplněn předmětem (objektem), který *je v pádě, který mu určuje řídicí člen.* (Čeština – řeč a jazyk: 314) Dále může větu rozvíjet příslovečné určení (adverbialie), což *je ne vazebné určení slovesa, adjektiva či adverbia.* (Čeština – řeč a jazyk: 316) Rozlišuje se několik druhů příslovečného určení – místa (loci), času (temporis), způsobu (modi), míry, výsledku děje, prostředku a nástroje, původu, původce, průvodních okolností, zřetele, příčiny (causae), účelu, podmínky a přípustky. Dalším

větným členem vztahujícím *se ke slovesnému / slovesně jmennému přísudku nebo k slovu od něho odvozenému a zároveň ke jménu ve funkci podmětu nebo předmětu* (Čeština – řeč a jazyk: 317) může být doplněk. Dále může větu rozvíjet přívlastek (atribut), který je *závislý na skladebním substantivu v jakékoli členské platnosti a toto substantivum zpravidla determinuje*. (Čeština – řeč a jazyk: 320) Přívlastek může být shodný (kongruentní) nebo neshodný (nekongruentní), podle druhu závislosti. Také je rozdíl mezi přívlastkem těsným, *bez něhož by sdělení bylo neúplné nebo nesmyslné*, a volným, *který může být vynechán*. (Čeština – řeč a jazyk: 322)

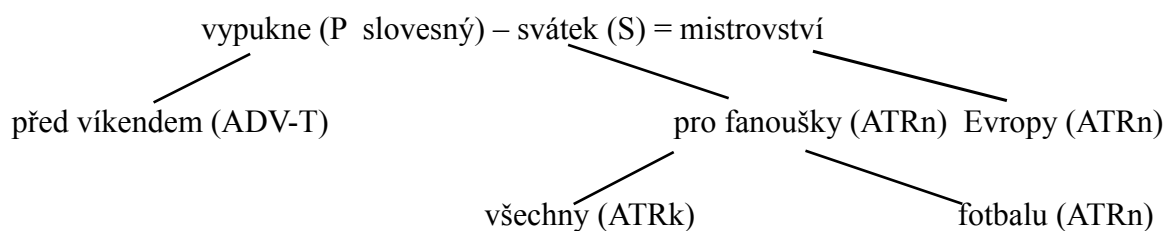
Mezi větnými členy je buď vztah dominance, čímž se tvoří skladební dvojice (syntagma), nebo vztah zmnožení, který tvoří skupinu, která funguje jako celek. U dominance existují různé vztahy – shoda (kongruence), řízenost (rekce) a přimykání (adjunkce). Kongruence je mezi podmětem a přísudkem a mezi přívlastkem a jménem.

Pokud je mezi členy vztah zmnožení, pak to může být buď koordinace, kdy jde o několikanásobný větný člen a každá jednotka označuje jinou skutečnost, nebo adordinace, kdy jednotky označují stejnou skutečnost.

Při rozborech budu používat tyto zkratky: S = subjekt; P = predikát; O = objekt; ATRk = atribut kongruentní; ATRn = atribut nekongruentní; ADV - T = temporis, ADV - L = adverbiale loci, ADV - M = modi ADV - C = adverbiale causae.

Rozbory:

Před víkendem vypukne svátek pro všechny fanoušky fotbalu - mistrovství Evropy.

- svátek vypukne – dominance, kongruence
- svátek – mistrovství Evropy – zmnožení, adordinace
- vypukne před víkendem – dominance, adjunkce

- svátek pro fanoušky – dominace, adjunkce

Na ochozech by se jásalo, zpívalo a tančilo.

by se jásalo + zpívalo + tančilo (P slovesný několikanásobný)

na ochozech (ADV-L)

- by se jásalo, zpívalo a tančilo – zmnožení, koordinace

- na ochozech by se jásalo, zpívalo a tančilo – dominace, adjunkce

Svět fotbalu už ho ale zažil.

svět (S) ————— zažil (P slovesný)
fotbalu (ATRn) ho (O)

„už“ = částice

- svět zažil – dominace, kongruence

- ho zažil – dominace, rekce

- svět fotbalu – dominace, rekce

Temperamentní Turky v ochozech nahradily ženy (...).

nahradily (P) - ženy (S)
Turky (O) v ochozech (ADV-L)
temperamentní (ATRk)

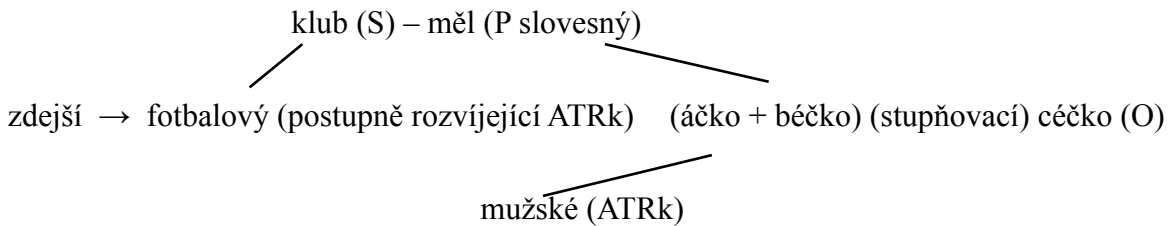
- nahradily ženy – dominace, kongruence

- nahradily Turky – dominace, rekce

- temperamentní Turky – dominace, kongruence

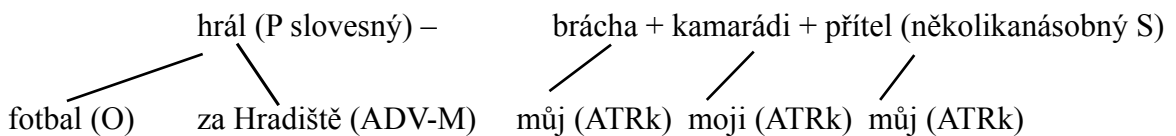
- nahradily v ochozech – dominace, adjunkce

Zdejší fotbalový klub měl nejen mužské áčko a béčko, ale dokonce i céčko!

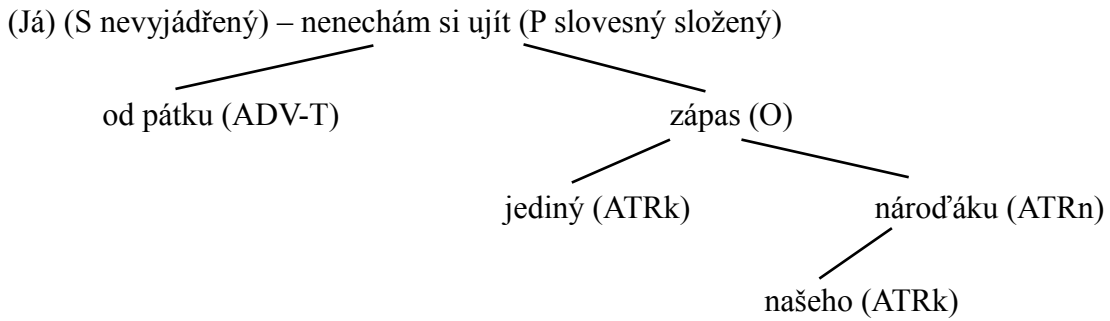
- klub měl – dominance, kongruence
- měl áčko a béčko i céčko – dominance, rekce
- nejen áčko a béčko, ale dokonce i céčko – zmnožení, koordinace
- mužské áčko a béčko, ale dokonce i céčko – dominance, kongruence
- fotbalový klub – dominance, kongruence
- zdejší fotbalový – zmnožení, koordinace

Fotbal za Hradiště hrál můj brácha, moji kamarádi i můj přítel.

- hrál brácha, kamarádi, přítel – dominance, kongruence
- brácha, kamarádi, přítel – zmnožení, koordinace
- můj brácha – dominance, kongruence
- moji kamarádi – dominance, kongruence
- můj přítel – dominance, kongruence
- fotbal hrál – dominance, rekce
- hrál za Hradiště – dominance, adjunkce

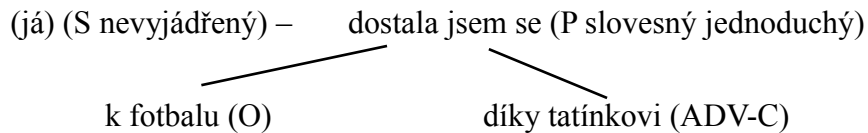
Od pátku si určitě nenechám ujít jediný zápas našeho národ'áku.

„určitě“ = částice

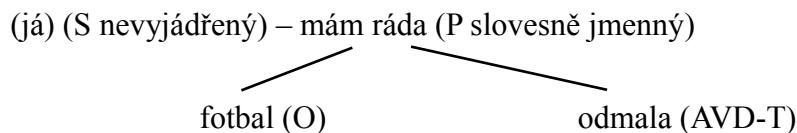
- nenechám si ujít zápas – dominace, rekce
- od pátku si nenechám ujít – dominace, adjunkce
- jediný zápas – dominace, kongruence
- zápas národ'áku – dominace, rekce
- našeho národ'áku – dominace, kongruence

K fotbalu jsem se dostala díky tatínkovi.

- k fotbalu jsem se dostala – dominace, rekce
- jsem se dostala díky tatínkovi – dominace, adjunkce

Fotbal mám ráda odmala.

- fotbal mám ráda – dominace, rekce
- mám ráda odmala – dominace, adjunkce

Jména jsou v článku často rozvíjena, přestože se v něm neobjevuje mnoho

přídavných jmen. Jsou rozvíjena především neshodnými přívlastky nebo vedlejšími přívlastkovými větami. Dalšími častými rozvíjejícími větnými členy jsou předmět a příslovečná určení.

3.3 Větný rozbor – valenční syntax

Valenční syntax studuje vznik věty. V jejím centru je přísudek (verbum finitum). *Valenční rozvíjení, valence, je schopnost slova vyžadovat rozvíjející člen, často v jím určeném tvaru.* (Čeština – řeč a jazyk: 367) Vedle toho nevalenční rozvíjení je fakultativní, nemusí tedy u členu nutně být.

U tohoto rozboru budu uvádět gramatické větné vzorce a budu používat tyto zkratky: VF = verbum finitum, Sn = substantivum v nominativu, Sdat = substantivum v dativu, Sak = substantivum v akuzativu

Rozbory:

Před víkendem vypukne svátek pro všechny fanoušky fotbalu - mistrovství Evropy.

VF – Sn

Svět fotbalu už ho ale zažil.

Sn – VF – Sak

Temperamentní Turky v ochozech nahradily ženy (...).

Sn – VF – S ak

Každá víska s patnácti chalupami má fotbalové hřiště (...).

Sn – VF – Sak

Zdejší fotbalový klub měl nejen mužské áčko a béčko, ale dokonce i céčko!

Sn – VF – Sak

Fotbal za Hradiště hrál můj brácha, moji kamarádi i můj přítel.

Sn – VF – Sak

Od pátku si určitě nenechám ujít jediný zápas našeho národ'áku.

VF – Sn

K fotbalu jsem se dostala díky tatínkovi.

(Sn) – VF – k + Sdat

Fotbal mám ráda odmala.

(Sn) – VF – Sak

Výraznou většinou jsou v textu užita tranzitivní slovesa.

4 Rozbor lexikální

Při lexikálním rozboru rozeberu text z hlediska slovní zásoby, tedy jaká slova z jakých jazykových oblastí jsou v textu užitá. Budu je zkoumat z hlediska frekvence užití, příslušnosti k různým útvarům národního jazyka, příslušnosti ke stylovým vrstvám, původu slova, citového zabarvení a podle toho, zda jsou slova nová, nebo zastaralá.

4.1 Z hlediska frekvence užití

Z hlediska frekvence užití se slova dělí na slova běžná, řídká a ojedinělá. V tomto článku převažují slova běžná, například víkend, trávník, dokážeme. Na druhé straně jsou zde i slova méně frekventovaná, například ochozy, útroby, víska. Mezi méně frekventovaná slova patří také slova ze sportovního slangu, například dokopná.

4.2 Podle příslušnosti k jazykovým útvarům národního jazyka

Příslušnost k různým útvarům národního jazyka se dělí podle územního rozšíření a podle sociálního prostředí. V prvním případě se slova dělí na slova obecně rozšířená, na obecnou češtinu jako velmi rozšířený interdialekt, na další interdialekty a nářečí. Ve druhém případě existuje vedle spisovné a hovorové češtiny také argot, slang a profesní mluva. Podle územního rozšíření se v textu vyskytují jen neutrální výrazy. Neobjevuje se zde ani nářečí, ani interdialekty, ale slova obecně rozšířená. Podle sociálního prostředí se v článku objevují nejen slova neutrální, která jsou zde ve většině, ale i slang. Ke sportovnímu slangu se řadí „mužské áčko, béčko a céčko“ a „soutěže od 1.A třídy až po 4. třídu“ a konkrétně z fotbalového slangu jsou slova „dokopná“ a „placírka“. Každý, kdo se o fotbal nebo nějaký sport nezajímá, nebude vědět, co je tím myšleno, kdežto fotbalisté a fotbaloví fanoušci porozumí.

4.3 Z hlediska příslušnosti ke stylovým vrstvám

Stylové vrstvy jazyka jsou spisovná, která se dělí na knižní, neutrální a hovorovou, a nespisovná, terminologie a poetismy. Většina slov patří do spisovné vrstvy jazyka. V textu se vyskytují čtyři knižní výrazy, a to „útroby“, „poté“, „takřka“ a „kochat se“ (Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: 137). Z hovorové češtiny je zde

zastoupeno více slov. V samotném článku jsou to slova „áčko“, „béčko“, „céčko“, „jestli“, „tátové“, „máma“, „ženský“ (množné číslo) a slovo „fandit“ a od něj odvozená; ve výpovědích jsou slova „kluci“, „čutat“ a „nároďák“. Hovorově jsou v tomto článku také použita slovní spojení „jste vedle“, které je myšleno jako „mýlit se“, a „okukovat“ ve smyslu „prohlížet si“. Další stylovou vrstvou, která je zde zastoupena, je vrstva nespisovná. Z tohoto okruhu jsou zde slova „brácha“, „dokopná“, „tuplem“, „srandá“, „pokec“ a „pokecat“, „fajn“, „špunt“ a „vygooglit“. V článku se také objevují spisovná slova, která jsou zde užitá nespisovně. „Přijde vám“ ve smyslu „připadá vám“, „pobrat“ ve smyslu „zachytit“. V textu je také publicistický výraz „vsítit“, kterým je řečeno dát gól.

4.4 Podle původu slova

Původem slova je myšleno, zda slovo patří ke slovům domácím, tedy zděděným z praslovanštiny nebo utvořeným z domácích základů, přejatým, u nichž cizost ještě pociťujeme, a nebo zdomácněným. Většina slov v tomto článku je domácích, ale velké množství je přejatých. Nejvíce slov je přejatých z latiny, jsou to slova plus, minus, superego, asociace, konflikt, partie, tribuna, předpona mini-, infarkt, komise, pozice, akce a decibel, který je složen z latinské předpony deci- a slova Bell, které bylo původně osobním jménem. Dále jsou zde zastoupena slova z angličtiny – fotbal, gól, sport, klub, tenis, hokej, tým, tip, derby (přejato z osobního jména) a sci-fi, což je zkratka science fiction, a hovorové čutat. Další početnější skupinou jsou slova přejatá z francouzštiny, mezi něž patří finance, bufet, sezona, dáma a klišé. Více slov je také přejato z řečtiny, patří mezi ně slova program, atmosféra, kategorie, stadion a chromozom. V článku jsou dále slova přejatá z italštiny, finále, a slova z němčiny, parta, špunt a fajn. Je zde také jedna přejímka z ruštiny, a to borec.

Některá z přejatých slov nepřišla přímo z daného jazyka, ale dostala se k nám přes jiné jazyky – přes francouzštinu, němčinu, angličtinu a italštinu. Z latiny slova koncert a penalta, z francouzštiny gril a ze španělštiny liga a kamarád.

Nachází se zde také slova utvořená v češtině od slov přejatých a to z latiny – mistrovství, maximálně, temperamentní, limitovaný, reprezentační, revizní a komplikovaný. Z angličtiny rockový, partnerky; z francouzštiny emotivní a trenérka a jedno z italštiny – kaskadérka.

Zvláštní je také slovo „bago“, které zde označuje míčovou hru pro čtyři a více

hráčů (<http://hra.webz.cz/mic.html>). Ve slovnících cizích slov však tento význam není, v nich je to pouze „*1. sousto žvýkacího tabáku 2. nedopalek doutníku*“ (Nový akademický slovník cizích slov A-Ž: 94) a „*1. žvanec tabáku; zbytky tabáku v dýmce; nedopalek doutníku; 2. finta, lest, podraz*“. (Slovník cizích slov pro nové století: 52)

Mezi cizí slova se také řadí slovo „Euro“, je to oficiální zkratka „Mistrovství Evropy ve fotbale“. Zkratka „Euro“ vznikla z anglického názvu této soutěže.

4.5 Podle citového zbarvení

Podle citového příznaku se slova dělí na slova citově neutrální a citově zbarvená, expresivní. Zbarvená mohou být buď pozitivně, nebo negativně. V tomto článku je při zkoumání jednotlivých slov většina neutrálních, při pohledu na kontext nebo na slovní spojení jsou však některá užita expresivně. Myslím tím „pralesní liga“ a „fotbalem nepolíbená“. Slovo „pralesní“ označuje něco, co pochází z pralesa. Ve spojení se slovem „liga“ však označuje danou ligu za něco, co je neprofesionální až zaostalé, nabírá tedy negativního expresivního zbarvení. Negativně se také užívá slovní spojení „nadávat jako dlaždič“, což znamená nadávat velmi sprostě. Metafora „fotbalem nepolíbená“ je kladně citově zbarvená. Kdyby bylo použito „nezná fotbal“ nebo „o fotbalu vůbec nic neví“, znělo by to mnohem negativněji. Dalším slovním spojením, které lze označit jako citově zbarvené, je „česká kotlina“. Tato expresivita však vzniká pouze kontextově. Autorka mohla klidně použít „v Čechách“ nebo „v České republice“, což je neutrální, užitím tohoto spojení však dává najevo, že Čechy jsou malá země, a říká to výsměšně. Expresivní je také „svištět“, které je v tomto kontextu spíše negativní, protože vypovídající tým říká, že je hrajících na hřišti příliš mnoho, což jí nevyhovuje. V článku jsou také slova, která jsou expresivní již sama o sobě. Negativně citově zbarvená jsou slova „chlap“, „kliše“ a „motat se“. „Chlap“ je negativní označení pro muže, „kliše“ je užíváno hanlivě pro něco, co je stále stejně opakováno, „motat se“ ve smyslu „překážet“. Pozitivně expresivní jsou „fanoušci“ a „víška“. Spojení „superego by je hnalo k neuvěřitelným výkonům“ má negativního zbarvení. Autorka tímto téměř zesměšňuje fotbalisty, kteří jsou podle ní vedeni především svou pýchou a tím, co si o nich myslí ostatní.

4.6 Nová vs. zastaralá slova

Pokud se týká dělení slov na nová a zastaralá, jsou v tomto článku užita především slova běžná. Výjimkou je slovo „chasníci“, které je odvozeno od staročeského slova

„chasa“ a dnes se už téměř nepoužívá. Zde je použito pro zdůraznění zastaralosti, částečné zaostalosti. Naopak neologismem je zde slovo „vygooglit“, které znamená najít na internetu a je nespisovné.

Z hlediska těchto pohledů se v článku vyskytují slova z různých skupin.

4.7 Slovotvorný rozbor

Slovotvorba (derivologie) je lingvistická disciplína na pomezí lexikologie a morfologie. *Zabývá se formou a významem jednoslovných pojmenování vzniklých na základě pojmenování už existujících, popř. procesem jejich vzniku.* (Příruční mluvnice češtiny; 109) Existují dva typy slov – značková a popisná. Slova značková (nemotivovaná) nijak nenaznačují svůj význam a slova popisná (motivovaná) se svou formou i významem opírají o slova značková a rozšiřují a zpřesňují jejich význam. Vztah mezi těmito slovy se nazývá motivace. Ta může být buď přímá (ze značkového slova), nebo zprostředkovaná (ze slova popisného). Slovo popisné se skládá z báze a příznaku. Báze nese sémantickou informaci a dává slovo do vztahu se slovy stejného sémantického původu. Na základě vztahu báze a příznaku vznikají kategorie – mutace, modifikace a transpozice. Při mutaci se mění význam a může se změnit i slovní druh, při modifikaci se slovní druh nezmění a význam se obohatí o sémantický rys (expresivitu, čas) a při transpozici se nezmění význam, ale slovní druh. Další kategorií je konverze, při které se nemění tvar slova, ale jeho slovnědruhová příslušnost.

Slova se tvoří buď odvozováním (derivací), které je v češtině hlavní, skládáním (kompozicí), nebo kombinací obou způsobů. Při odvozování se užívá odvozovacích prostředků – formantů. Nejčastěji se slova odvozují pomocí předpon (prefixací) a přípon (sufixací). *K sufixaci se pak přimyká odvozování bez zvláštní slovotvorné přípony, pouhou záměnou souboru koncovek – bezpříponové odvozování / konverze.* (Příruční mluvnice češtiny: 97) Tyto postupy lze kombinovat. *Zřídka se vyskytují i postupy zpětné: odvozování odsunutím předpony (deprefixací) a odsunutím přípony (desufixací).* (Příruční mluvnice češtiny: 97) *Mnohdy se utvořené slovo odlišuje od slova základového také střídáním hlásek uvnitř kmene a na jeho konci (alternace).* (Příruční mluvnice češtiny: 98) Dalším způsobem tvoření slov je transflexe, což je tvoření slov koncovkou.

Při skládání vstupuje do utvořeného slova více než jedno slovo základové. Přední člen složeného slova mívá podobu pouhého základu (...), zadní člen bývá shodný s jedním

ze základových slov. (Čeština – řeč a jazyk: 98)

Nová slova mohou vznikat i pouhou úpravou pojmenování už hotového – zhutněním pojmenování víceslovného v jednoslovné (univerbizací) či zkracováním. Zkracováním vznikají zkratková slova hlásková nebo písmenná.

Tento článek obsahuje slova značková, odvozená, složená, univerbizovaná i hláskovou zkratku (ve výpovědích).

Při rozboru se nejdříve určí základové (motivující) slovo a poté formanty. Formanty jsou vše, čím se slovo popisné (motivované) od slova základového liší. Pokud zjistím, že slovo základové je motivováno dalším základovým slovem, rozeberu také je.

Rozbory:

pralesní

– základové slovo – prales

–formant – -ní

– mutace; sufixace

→ prales

– základové slovo – les

– formant – pra-

– modifikace; prefixace

botník

– základové slovo – bota

–formant – -ník

– mutace; sufixace

fandění

– základové slovo – fandit

–formant – -ní

– transpozice; sufixace

jihovýchodní

– základové slovo – jihovýchod

- formant - -ní

- mutace; sufixace

→ jihovýchod

- základová slova – jih + východ

- formant – o

- složené slovo

→ východ

- základové slovo – vycházet

- formant – Θ ; á → o, z → d

- mutace; desufixace

→ vycházet

- základové slovo vyjít

- formant - -et; j → ch, í → á, Θ → z

- modifikace; sufixace

národ'ák

– základová slova – národní + tým

–formant - - ák, d → d'

– univerbizace

domáci

– základové slovo – domáci

– formant - Θ

– konverze

kamarádka

– základové slovo – kamarád

– formant - -ka

– modifikace (přechýlení); sufixace

přikované

- základové slovo – přikován

- formant – -é; á → a

- transpozice; transflexe

→ přikovat; sufixace

- základové slovo – kovat

- formant – při-

- modifikace; prefixace

V textu převažují slova značková, ale objevuje se i mnoho slov popisných. Většina z nich je odvozených (mistrovství, pánská), ale objevují se i slova vzniklá kombinací derivace a kompozice (několikatisícový, sedmdesátileté), univerbizovaná (národčák) nebo zkratková (Euro).

5 Rozbor morfoložický

Morfologie je částí gramatiky, která pojednává o slovních druzích z hlediska jejich forem a základních významů těchto forem. (Příruční mluvnice češtiny: 227)

V morfoložickém rozboru se budu zabývat slovními druhy. Rozlišují se na ohebné a neohebné. Ohebné slovní druhy se buď skloňují - podstatná jména, přídavná jména, zájmena a číslovky, nebo časují - slovesa. Neohebné slovní druhy jsou příslovce, předložky, spojky, částice a citoslovce. U jednotlivých slov poté určím gramatické kategorie. Mimo gramatické kategorie určím u skloňovaných druhů i vzor a u sloves třídu a vzor.

K rozboru jsem vybrala větu, ve které je větší množství rozdílných slovních druhů. Nejprve rozeberu slova ohebná, poté slova neohebná.

„Je dost žen, které mají v programu zahráno, kdy hrají naši, a v tu dobu budou pevně přikované před obrazovkou.“

Ohebné slovní druhy:

Je – sloveso, osoba 3., číslo jednotné, způsob oznamovací, čas přítomný, rod činný, vid nedokonavý, třída a vzor nejdou určit, protože sloveso být je nepravidelné – atematické

žen – podstatné jméno, rod ženský, číslo množné, pád 2., vzor žena

které – zájmeno vztažné, rod ženský, číslo množné, pád 1., vzor mladý

mají – sloveso, osoba 3., číslo množné, způsob oznamovací, čas přítomný, rod činný, vid nedokonavý, třída 5. (některé tvary 4.), vzor dělá (trpí)

programu – podstatné jméno, rod mužský neživotný, číslo jednotné, pád 6., vzor hrad

zahráno – sloveso - přičestí trpné, rod střední, číslo jednotné, rod trpný, vid dokonavý, třída 5., vzor dělá

hrají – sloveso, osoba 3., číslo množné, způsob oznamovací, čas přítomný, rod činný, vid

nedokonavý, třída 3., vzor kryje

naši – podstatné jméno (původně zájmeno přivlastňovací), rod mužský životný, číslo množné, pád 1., vzor náš

tu – zájmeno ukazovací, rod ženský, číslo jednotné, pád 4., vzor ten

dobu – podstatné jméno, rod ženský, číslo jednotné, pád 4., vzor žena

budou – sloveso, osoba 3., číslo množné, způsob oznamovací, čas budoucí, rod

činný, vid nedokonavý, třída a vzor nejdou určit, protože sloveso být je nepravidelné – atematické, ale tvary budoucího času se tvoří podle vzoru nese – třída 1.

přikované – přídavné jméno slovesné, rod ženský, číslo množné, pád 1., vzor mladý, rod trpný, vid dokonavý

obrazovkou – podstatné jméno, rod ženský, číslo jednotné, pád 7., vzor žena

Neohebné slovní druhy:

dost – číslovka neurčitá

v – primární předložka

kdy – zájmenné příslovce

a – spojka souřadící

pevně – příslovce

před – primární předložka

V tomto článku většina podstatných jmen pojmenovává osoby nebo věci, jsou to tedy konkréta (fanoušek, program, ...). Objevují se zde však i pojmenování nehmotných jevů, tedy abstrakta (superego, sranda, emoce). V textu jsou také vlastní jména (propria): jména osobní (antroponyma): Andrea; dále u závěrečných výpovědí, u jednotlivých dotazovaných. Dalšími názvy jsou jména národní - Češka, Turci; jména zeměpisná (toponyma) – Evropa, Písek, Hradiště, Putim, Pohořelice u Brna; a jména lidských výtvorů

a zařízení (chrématonyma) – Sparta, Slavie, Chelsea, Euro, Odvolací a revizní komise FA ČR a Českomoravský fotbalový svaz.

Zajímavé je, že se v textu objevuje minimum přídavných jmen. Většina z nich je relačních, což znamená, že *vyjadřují kromě vlastnosti substancí i vztah k další substancí nebo ději, k jiné vlastnosti nebo okolnosti, od jejichž názvů jsou utvořena* (Příruční mluvnice češtiny: 280). Příkladem relačních adjektiv jsou slova „sportovní“, „sedmdesátileté“ nebo „pralesní“. Vedle přídavných jmen relačních existují také kvalifikační, která *vyjadřují jen vlastnosti substancí* (Příruční mluvnice češtiny: 280). Tato adjektiva zde nejsou příliš zastoupena (důležitý, levou). Přídavná jména se v tomto článku neobjevují pouze v prvním stupni, ale i ve druhém („náruživější“) a ve třetím („nejvyšší“).

V článku se vyskytuje velké množství zájmen. Ukazovací zájmena používá autorka především ke odkázání na předchozí výpověď („...to je právě ten prales.“; „... že jsou to křehká stvoření...“). Použita jsou i zájmena osobní („my“, „vy“), přivlastňovací („jejich“, „jejímu“), vztažná („které“), totalizující („všechny“, „každá“) i záporná („nic“). V článku se také objevuje zpodstatnělé přídavné jméno „naši“, které označuje hráče.

Text obsahuje také několik číslovek, určité („patnácti“) i neurčité („několik“). Ze základních druhů číslovek zde chybí pouze číslovky druhové. Základní číslovkou je v textu „patnáct“, řadová „druhý“ a násobná „párkrát“.

Co se týče sloves, objevují se v textu slovesa v přítomném („věřím“, „je“, „připomíná“), minulém („zažil“, „měly“, „fandily“) i budoucím čase („budou se hodit“, „potáhne se“). Způsob se objevuje oznamovací („věřím“, „zažil“, „připomíná“), podmiňovací („jásalo by se“, „nastoupili by“) i rozkazovací („vezměte si“). Z hlediska vidů jsou slovesa téměř vyrovnána, v článku se objevují slovesa dokonavá („zažil“, „pobrat“, „hodila“) i nedokonavá („umíme“, „hnalo“, „povzbuzovalo“).

V textu se také objevují různé druhy příslovcí, což je vidět již na větných rozborech. Vyskytují se zde příslovce místa („kde“ - zájmenné příslovce), času („loni“), způsobu („za Hradiště“) i míry („víc“).

Předložky se v textu vyskytují ve velkém množství. Předložky se dělí na primární, které *plní vždy jen funkci předložkovou* (Příruční mluvnice češtiny: 346), a předložky sekundární, které *vznikají z různých slovních druhů* (Příruční mluvnice češtiny: 346).

Nejvíce z nich je primárních („na“, „od“, „v“), objevují se zde však také předložky sekundární („na rozdíl od“).

Spojky se v článku objevují jak souřadící (například „a“, „dokonce i“, „ale“) tak podřadící („že“, „když“).

V textu se objevuje také několik částic, které nejsou větnými členy, pouze větu modifikují. Mezi částice v tomto textu řadíme například „kdepak“ (ve větě: „Kdepak, i ony dovedou od srdce fandit.“), „už“ („Svět fotbalu už ho ale zažil.“) či „určitě“ („Od pátku se určitě nenechám ujít jediný zápas našeho národ'áku.“).

Ve výpovědích se také vyskytují nespisovné tvary „holkama“ (místo holkami) a „já podědila“ (místo podědila jsem).

V článku se vyskytuje také jedno citoslovce, a to „hop, hop, hop“. Je zapojeno do spojení „Kdo neskáče, není Češka, hop, hop, hop!“ Toto spojení je známé z fotbalových zápasů jako povzbuzující pokřik, jen byl v tomto textu změněn rod – na stadionech se skanduje „Kdo neskáče, není Čech, ...!“ Autorka zde tuto změnu použila proto, že chce celým článkem dovést ženy k fotbalu a k fandění.

Morfologie se také zabývá stavbou slova. *Ve stavbě jednoduchého slovního tvaru rozlišujeme jednak složku lexikální (obsahující věcný význam, slova) – tvarotvorný základ, jednak složku gramatickou – tvarotvorný formant.* (Čeština – řeč a jazyk) Mimo tyto dva pojmy je důležitý i tzv. *kmen slovního tvaru*, což je *tvarotvorný základ rozšířený o příponu kmenotvornou.* (Čeština – řeč a jazyk; 186) Ve tvarotvorném formantu, jehož je kmenotvorná přípona také součástí, rozlišujeme kmenotvornou příponu a tvaroslovnou příponu (koncovku). (Čeština – řeč a jazyk; 186)

Nejmenší jazykovou jednotkou, která má gramatický nebo lexikální význam a formu, je morfém, jehož konkrétní realizací je morf. Morfy se dělí na kořen slova, předpony, přípony (ty se dělí na tvarotvorné, slovotvorné a kmenotvorné), interfixy a postfixy. (<http://www.osu.cz/fpd/kcd/dokumenty/cestinapositi/morfologie.htm>)

Rozbory:

„Před víkendem vypukne svátek pro všechny fanoušky fotbalu – mistrovství Evropy.“

víkendem

– kořen slova – víkend-

– koncovka - -em

vypukne

– kořen slova – -puk-

– prefix – vy-

– kmenotvorná přípona - -ne

– koncovka - Ø

svátek

– kořen slova – svát

- slovotvorná přípona – -ek

- koncovka - Ø

všechny

– kořen slova – vše

– slovotvorná přípona - -chn-

– koncovka - -y

fanoušky

– kořen – fan-

– slovotvorné přípony - -ouš; -k

– koncovka - -y

fotbalu

– kořen slova – fotbal-

– koncovka - -u

mistrovství

– kořen slova – mistr-

– slovotvorná přípona - -ov- + -stv-

– koncovka - -í

V tomto článku se tedy objevují slova ze všech slovních druhů, nejméně jsou zde zastoupena citoslovce, částice a přídavná jména.

6 Rozbor zvukové a grafické stránky jazyka

Fonetika se zabývá zvukovými vlastnostmi jazyka. První větu textu transkribuji a poté rozeberu v jednotlivých slovech hlásky z fonetického hlediska, opakující se hlásky rozeberu pouze jednou.

Hlásky se dělí na samohlásky (vokály) a souhlásky (konsonanty). Samohlásky se dělí podle místa artikulace, které zároveň mění tvar dutiny ústní; rozlišujeme tedy samohlásky přední, střední a zadní podle horizontální polohy jazyka a samohlásky vysoké, středové a nízké podle vertikální polohy jazyka. Toto dělení se dá zakreslit do vokálního trojúhelníku. Další členění je podle postavení rtů, kterým se samohlásky liší na zaokrouhlené a nezaokrouhlené. Všechny samohlásky se také dělí na krátké a dlouhé. Čeština má také jednu dvojhlásku (diftong), a to „ou“. *V citoslovcích a slovech přejatých* (Čeština – řeč a jazyk; 32) se vyskytuje také „au“ a „eu“.

Při výslovnosti souhlásek vytvářejí mluvidla výdechovému proudu překážku. Rozdíly mezi souhláskami vyplývají především z toho, která část mluvidel volnému proudění brání a jaký je charakter překážky. (Čeština – řeč a jazyk; 32) Souhlásky se dělí podle místa artikulace (retné – obouretné a retozubné; zubodásňové – zubné a dásňové; předopatrové; zadopatrové a hrtanové), podle způsobu artikulace (závěrové, polozávěrové, úžinové, kmitavé a bokové), podle toho, jestli prochází artikulační proud jen dutinou ústní, nebo i nosní (ústní a nosní) a podle účasti hlasivek (znělé a neznělé).

Rozbory:

„Před víkendem vypukne svátek pro všechny fanoušky fotbalu – mistrovství Evropy.“

['přɛtvíkɛndɛm 'vɪpuknɛ 'svátɛk 'prɔfšɛxni 'fanouški 'fɔdbalu // 'mɪstɔfstvɪ 'ɛvɔpi ↘]

' = slovní přízvuk

// = pauza

↘ = klesavá kadence, značí oznamovací větu

před

- p – souhláska – retná - obouretná, závěrová, ústní, neznělá
- ř – souhláska – zubodásňová, kmitavá, ústní, neznělé, protože je v sousedství neznělé souhlásky
- e – samohláska – přední, středová, nezaokrouhlená, krátká
- t – souhláska – zubodásňová – zubná, závěrová, ústní, neznělá; „d“ podléhá spodobě znělosti

víkendem

- v – souhláska – retná – retozubná, úžinová, ústní, znělá
- í – samohláska – přední, vysoká, nezaokrouhlená, dlouhá
- k – souhláska – zadopatrová, závěrová, ústní, neznělá
- n – souhláska – zubodásňová – zubná, závěrová, nosová, znělá
- d – souhláska – zubodásňová, závěrová, ústní, znělá
- m – souhláska – retná – obouretná, závěrová, nosová, znělá

vypukne

- i – samohláska – přední, vysoká, nezaokrouhlená, krátká
- u – samohláska – zadní, vysoká, zaokrouhlená, krátká

svátek

- s – souhláska – zubodásňová – zubná, úžinová, ústní, neznělá
- á – samohláska – střední, nízká, nezaokrouhlená, dlouhá

pro

– r – souhláska – zubodásňová – zubná, kmitavá, ústní, znělá

– o – samohláska – střední, středová, zaokrouhlená, krátká

všechny

– f – souhláska – retná – retozubná, úžinová, ústní, neznělá; „v“ podléhá spodobě znělosti

– š – souhláska – zubodásňová – dásňová, úžinová, ústní, neznělá

– ch – souhláska – zadopatrová, úžinová, ústní, neznělá

fanoušky

– a – souhláska – střední, nízká, nezaokrouhlená, krátká

fotbalu

– b – souhláska – retná – obouretná, závěrová, ústní, znělá

– d - „t“ podléhá spodobě znělosti

– l – souhláska – zubodásňová – zubná, boková, ústní, znělá

mistrovství Evropy – neobsahuje nové hlásky

Z hlediska grafické stránky jazyka je text psaný pravopisně správně. Pokud je na výběr ze dvou dubletních tvarů využívá autorka krátký tvar („stadion“ a „sezona“). Při užití uvozovek, používá autorka značení „...“, přestože se v české grafice píše „...“. Navíc je používá nevyrovnaně – u dvou výpovědí se uvozovky objevují, ale pouze jedny, na konci výpovědí, a u zbylých dvou uvozovky nejsou. Nedá se tedy určit, zda autorka chtěla označit výpovědi jako přímé řeči, v tom případě uvozovky chybí, nebo zda jsou vloženy nadbytečně.

7 Pragmatika

Pragmatika se zabývá pohnutkami autora, tím, jaký měl záměr a jak ho prezentuje.

Z pragmatického hlediska je autorčiným záměrem přesvědčit ženy, aby sledovaly fotbal a aby fandily, a zároveň přesvědčit muže, že i žena může fotbalu rozumět. Používá k tomu hned v nadpise upravený pokřik fotbalových fanoušků „Kdo neskáče, není Češka. Hop, hop, hop!“, které má ihned upozornit na spojení fotbalu a žen. Dále autorka používá řečnické otázky („Že fotbal není nic pro ženy?“), neukončenou výpověď („... stejně jako to, proč Andrea včera hodila po manželovi talíř...“), oslovení všech žen („Takže dámy!“), mezi něž někdy zapojuje i sebe („my ženy“), a naopak i oslovení mužů („vy muž“). K přesvědčování žen používá i vyprávění svých zážitků s fotbalem a v závěru výpovědi známých žen, které udávají důvody, proč na fotbal budou dívat a proč fandit, a to z pohledu zaujatých fanynek i z pohledu žen, které fotbalu nerozumějí, ale umí si na něm najít to, co se líbí jim. Pro větší přehlednost je text výrazně členěn a jsou přidány i ilustrující fotografie.

8 Rozbor stylistický

Ve stylistickém rozboru zařadím text k funkčnímu stylu z hlediska jeho funkce a pomocí užitých jazykových prostředků.

Z hlediska funkčních stylů patří tento text do stylu publicistického, uměleckého a prostěsdělovacího.

Publicistický styl se v tomto textu projevuje již vnějším členěním. Je členěn na odstavce a mimo hlavní text, který je zvýrazněn velikostí, obsahuje podnadpisy. Text je také doplněn o datum a čas vzniku textu a o jméno autorky článku a autora fotografie, která je nejvýraznějším prvkem článku a ilustruje téma. Další fotografie, které jsou přidány ke komentářům známých žen, mají za úkol spojit jméno s konkrétní osobou; často se totiž stává, že lidé znají pouze jméno, nebo pouze tvář osobnosti a neumí si je přiřadit. Tyto výpovědi jsou také častým doplňkem publicistických textů. U článku byly výpovědi přidány na stejném internetovém odkazu jako článek a z tohoto důvodu jsem je u textu ponechala. Mají doplnit další pohled na autorovy myšlenky, ať už shodný, nebo opačný. V tomto případě všechny čtyři dotazované fotbalu více či méně fandí, tedy s autorčím názorem souhlasí. Nadpisy těchto výpovědí obsahují jméno odpovídající ženy, její povolání a v uvozovkách uvedenou jednu vybranou myšlenku z celé odpovědi.

V textu se střídají dlouhá i krátká souvětí, která jsou různě složitá. Přímá řeč se v článku objevuje pouze v nadpisech k výpovědím jednotlivých žen. Samotné výpovědi už nejsou dány do uvozovek, ale díky nadpisu a díky ich-formě poznáme, že se jedná o nevlastní přímou řeč. Použity jsou také řečnické otázky, které mají za úkol vést čtenáře k zamyšlení nad tématem.

Z lexikologického pohledu se v textu objevují slova z různých jazykových oblastí. Článek obsahuje také termín z oblasti biologie, chromozom XX, tímto termínem chce autorka čtenáře ještě více zaujmout. Cílem publicistického stylu je předat informace a přesvědčit adresáta (v tomto případě čtenáře) o nějakém postoji k těmto informacím. Tento text informuje o tom, že se bude konat mistrovství Evropy ve fotbale, a říká čtenářkám i čtenářům, že nejen muži jsou fotbalovými fanoušky, ale že i ženy rády fandí, a dokonce i fotbalu rozumí.

Z hlediska funkce publicistického stylu má tento text upozornit na nadcházející mistrovství a dovést čtenářky a čtenáře k jeho sledování.

Do uměleckého stylu bych tento text zařadila, protože článek má i estetickou a zábavnou funkci. Esteticky je zde užito množného čísla, díky němuž zapojila autorka čtenářky do vyprávění. Text také zaujme změna adresáta – většina je zaměřena na čtenářky („my ženy“ a oslovení „Takže dámy...“), ale v části s názvem „Fotbal i pokec“ oslovuje autorka muže („vy muž“). V článku jsou také užity různé expresivní výrazy (např. „v české kotlině“). Zábavné je zde vyprávění autorčiných zážitků z fotbalového prostředí. V uměleckém stylu je možné k zaujetí adresáta používat všechny jazykové prostředky, které v jazyce existují. Tento článek obsahuje jak slova spisovná, tak i nespisovná a hovorová. Ve výpovědích se také mísí různé stylové roviny, stojí vedle sebe knižní tvary („pracuji“) vedle výrazů nespisovných („holkama“) či slov s nespisovnou koncovkou („jasný“).

Celkově bych tento text označila jako fejeton, protože ten je na pomezí stylu publicistického a uměleckého. Kombinují se zde slohový postup vyprávěcí a úvahový. Úvahové prvky je zde vidět hlavně v řečnických otázkách, na které jsou ihned podány odpovědi.

Do prostědělovacího stylu bych zařadila především výpovědi v závěru článku, protože dotazované popisují vlastní postoj k fotbalu a k fandění. Obsahují slova z běžné slovní zásoby, fotbalový slang i slova citově zabarvená. Obsahují také slova a slovní spojení hovorová, slangová, dokonce i dvě slova s nespisovnou koncovkou („jasný“ a „fotbalový“). Celý text bych zařadila do prostědělovacího stylu z důvodu toho, že obsahuje hodně nespisovných slov a tvarů.

Toto zařazení je ovšem sporné, protože nevíme, zda autorka zapsala slova přesně, nebo zda si odpovědi upravila a zapsala je tak, jak potřebovala. Otázkou také je, zda se autorka s dotazovanými ženami zná a mluvily spolu bez toho, že by si dotazované své vyjadřování hlídaly, nebo zda už počítaly s tím, že jejich odpovědi budou číst další lidé, a podle toho své odpovědi upravovaly. Ve výpovědích se tedy objevuje dvojí komunikace - jedna mezi odpovídajícími a autorkou a druhá mezi autorkou a čtenářkami nebo čtenáři.

9 Závěr

Tato práce se zabývala rozbořem článku „Kdo neskáče, není Češka. Hop, hop, hop aneb jak fandí ženy“. Text rozebírala z hlediska syntaktického, lexikálního, morfologického, fonetického a grafického stránky jazyka, z hlediska stylistického a z hlediska pragmatiky.

Z hlediska syntaktického obsahuje článek jednoduché věty i souvětí. Převažují podřadná souvětí, především s předmětnými a přívlastkovými větami. Několik souvětí a několik vět jsem rozebrala z hlediska závislostní i valenční syntaxe.

V lexikálním rozboru jsem text rozebírala z různých hledisek. Z hlediska frekvence obsahuje článek především slova běžná. Podle příslušnosti k jazykovým útvarům národního jazyka se zde neobjevují žádná nářečí ani dialekty (podle územního rozdělení), ale jen neutrální výrazy. Podle sociálního rozdělení jazyka se zde objevují neutrální výrazy, ale i slangové z oblasti sportu. V textu se objevují čtyři knižní výrazy a řada slov hovorových. Článek také obsahuje mnoho přejatých slov a slov od nich odvozených. Slova jsou přejata především z latiny, angličtiny, francouzštiny a z řečtiny, méně slov je přejato z italštiny, němčiny a ruštiny. Některá slova se k nám nedostala přímo, ale přes jiný jazyk. Podle citového příznaku obsahuje článek slova neutrální i expresivní. Některá slova také nemají původně expresivní zabarvení, ale nabývají ho až ve spojení s jiným slovem. Článek také obsahuje pouze jedno zastaralé slovo (chasníci) a jeden neologismus (vygooglit). Podle slovořby obsahuje článek slova značková i popisná, a to odvozená, složená, univerbizovaná i zkratkové.

Při morfologickém rozboru jsem v jedné větě zařadila jednotlivá slova ke slovním druhům. Článek obsahuje různé druhy vlastních jmen. Také jsem rozebrala slova z hlediska slovořby. Zjistila jsem, že text obsahuje všechny slovní druhy. Nejméně je v něm citoslovcí, částic a přídavných jmen.

V rozboru zvukové a grafické stránky jazyka jsem jednu větu transkribovala a rozebrala jsem v ní jednotlivé hlásky. Z tohoto hlediska se v článku neobjevuje nic neobvyklého. Z hlediska grafické stránky jsem zkoumala pravopis.

Z hlediska pragmatiky jsem zkoumala záměr autora a působení textu na adresáta. Autorka chce čtenářky přesvědčit, aby sledovaly fotbal, a čtenářům říká, že jsou i ženy, které fotbal sledují a rozumí mu. K zaujetí používá ilustrující fotografie a výrazné členění textu. Autorka používá i řečnické otázky a neukončenou výpověď. Co se týče obsahu, zapojuje čtenářky do textu pomocí množného čísla („my ženy“) a oslovuje i čtenáře („vy muž“).

Z hlediska stylistického jsem článek zařadila k funkčnímu stylu publicistickému, uměleckému a prostěsdělovacímu. Zařadila jsem jej podle jeho funkce a podle užitých jazykových prostředků. Publicistický styl se zde projevuje již vnějším členěním, tedy použitím nadpisů, podnadpisů a ilustrujících fotografií. Funkcí textu je informovat čtenáře a čtenářky o nadcházejícím mistrovství Evropy ve fotbale a snaha o to, aby je sledovaly. K uměleckému stylu jsem text zařadila kvůli estetické a zábavné funkci. Těchto funkcí autorka dosáhla zapojením čtenářek do vyprávění a vyprávěním historek z fotbalového prostředí. K prostěsdělovacímu stylu jsem text zařadila kvůli výpovědím známých žen, ženy totiž mluví o svém postoji k fotbalovému mistrovství a používají k tomuto slova z běžné slovní zásoby.

10 Použitá literatura

1. ČECHOVÁ, Marie, Miloš DOKULIL, Zdeněk HLAVSA, Josef HRBÁČEK a Zdeňka HRUŠKOVÁ. *Čeština - řeč a jazyk*. 3., rozšířené a upravené vydání. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2011. ISBN 978-80-7235-413-9.
2. LEXIKOGRAFICKÝ KOLEKTIV ÚSTAVU PRO JAZYK ČESKÝ AV ČR. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: S dodatkem ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. 4. vyd. Praha: Nakladatelství Academia, 2005, dotisk 2006, 2009, 2010. ISBN 978-80-200-1446-7.
3. REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. 1. vyd. Brno: Leda, spol. s.r.o., 2001. ISBN 80-85927-85-3.
4. KOLEKTIV AUTORŮ POD VEDENÍM JIŘÍHO KRAUSE. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Academia, 2005, dotisk 2007. 08955/A. ISBN 978-80-200-1351-4.
5. JIŘÍ LINHART A KOLEKTIV. *Slovník cizích slov pro nové století*. Litvínov: Dialog, 2004. ISBN 80-85843-61-7.
6. KOLEKTIV AUTORŮ ÚSTAVU ČESKÉHO JAZYKA FILOZOFICKÉ FAKULTY MASARYKOVY UNIVERZITY V BRNĚ. *Příruční mluvnice češtiny*. druhé, opravené. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 978-80-7106-624-8.
7. Hry pro volný čas: Hry s míčem. *Hry pro volný čas* [online]. 2005 [cit. 2013-06-13]. Dostupné z: <http://hra.webz.cz/kdykoliv.html>
8. Čeština po síti: Tvarosloví. *Čeština po síti* [online]. 2003 [cit. 2013-06-13]. Dostupné z: <http://www.osu.cz/fpd/kcd/dokumenty/cestinapositi/morfologie.htm>

11 Resumé

Tato práce se zabývá rozbořem článku „Kdo neskáče, není Češka. Hop, hop, hop aneb jak fandí ženy“. Celý článek rozebírá z hlediska syntaktického, lexikálního, morfologického, z pohledu na zvukovou a grafickou stránku jazyka, z hlediska pragmatického a z hlediska stylistického.

Syntaktický rozbor se zabývá rozbořem souvětí i jednoduchých vět. Lexikální rozbor zkoumá slova z hlediska frekvence užití, podle jejich příslušnosti k jazykovým útvarům národního jazyka a jejich příslušnosti ke stylovým vrstvám, dále podle jejich původu a citového zabarvení a také rozlišuje slova nová a zastaralá. Lexikologický rozbor se zabývá také slovtvorbou. Morfologický rozbor se zabývá slovními druhy a stavbou slova. Zvuková stránka jazyka zkoumá jednotlivé hlásky a grafická se zabývá pravopisem. V pragmatickém rozboru se zkoumá záměr autora a působení textu. A stylistický rozbor řadí text k funkčním stylům.

12 Summary

This work deals with an analysis of the article "Kdo neskáče, není Češka. Hop, hop, hop aneb jak fandí ženy". The whole article is analysed in terms of syntactical, lexical, morphological, acoustic and graphic aspect of language, and also in terms of pragmatic and stylistic aspect.

Syntactical analysis deals with an analysis of composed sentences and simple sentences. Lexical analysis researches the words in terms of frequency of use, according to their inclusion to the linguistic structure of national language and their inclusion to stylistic stratum, then according to their origin and emotional coloration, and it also distinguishes new and outdated words and researches the word formation. Morphological analysis deals with word classes and word structure. Acoustic aspect of language researches individual speech sounds and graphic aspect researches the orthography. In pragmatic analysis is researched the intension of author and effect of the text. And stylistic analysis arranges the text to functional styles.

13 Klíčová slova

Rozbor syntaktický, lexikální, morfologický, rozbor zvukové a grafické stránky jazyka, rozbor pragmatický, rozbor stylistický, publicistický text

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta
M.D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby závěrečné práce
Evidenční list

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výtěžným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou

nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce,

jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím

odstavci tohoto prohlášení.

Poř. č.	Datum	Jméno a příjmení	Adresa trvalého bydliště	Podpis
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				